

Vergaderjaar 2009–2010

17 257**Assemblee van de West-Europese Unie****J/ Nr. 50****VERSLAG VAN DE 58STE PLENAIRE ZITTING VAN DE EUROPESE ASSEMBLEE VOOR VEILIGHEID EN DEFENSIE**

Vastgesteld 6 september 2010

Inleiding

Van 15 tot en met 17 juni 2010 vond de 58ste plenaire zitting plaats van de Europese Assemblee voor Veiligheid en Defensie (voorheen de Assemblee van de West-Europese Unie). Er waren ongeveer 90 parlementariërs aanwezig uit de EU-lidstaten, enkele NAVO-landen die niet tot de EU behoren (Noorwegen, Turkije) en landen die als partner aan de Assemblee verbonden zijn (Rusland, Servië, Oekraïne). De Staten-Generaal werden op de zitting vertegenwoordigd door het oud-lid van de Tweede Kamer Blom (PvdA).

Het debat tijdens de 58ste zitting stond vrijwel geheel in het teken van het op 31 maart 2010 aangekondigde voornemen van de tien verdragsstaten van de West-Europese Unie om deze organisatie op te heffen¹. Daarmee zou ook een einde komen aan het bestaan van de Europese Assemblee voor Veiligheid en Defensie, feitelijk het enige orgaan van de WEU dat nog actief functioneerde. De president van de Assemblee, de heer Walter, en vele andere sprekers uitten tijdens de zitting hun zorgen over de toekomst van het interparlementair toezicht op het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB). Er is vooralsnog geen duidelijkheid over een alternatief arrangement, waarin nationale parlementariërs uit de EU-lidstaten en andere belanghebbende landen kunnen overleggen over het GVDB.

De volgende rapporten² zijn tijdens de zitting besproken, gevolgd door een stemming over bijbehorende aanbevelingen:

1. European defence and the Lisbon Treaty – reply to the annual report of the Council, doc. C/2067 (Politieke Commissie)
2. Iran and the Middle East, C/2068 (Politieke Commissie)
3. The EU and the Western Balkans, C/2066 (Politieke Commissie)
4. Frozen conflicts and Europe's security, C/2065 (Politieke Commissie)
5. European cooperation on military helicopters, C/2075 (Defensiecommissie)
6. Permanent Structured cooperation under the Lisbon Treaty – reply to the annual report of the Council, C/2074 (Defensiecommissie)

¹ De betreffende verklaring is te vinden op de website: http://www.tweedekamer.nl/images/Spanish_Presidency_Declaration_on_WEU_118-205631.pdf.

² De aangenomen rapporten en aanbevelingen kunnen integraal gedownload worden op de website: http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/rpt.php?annee=2010.

7. Medical cooperation among European armed forces, C/2076 (Defensiecommissie)
8. The transatlantic defence equipment market, C/2072 (Technologie en Ruimtevaart Commissie)
9. Military aspects of space: early warning and ELINT satellites – reply to the annual report of the Council, C/2071 (Technologie en Ruimtevaart Commissie)
10. European security and space debris, C/2073 (Technologie en Ruimtevaart Commissie)
11. CSDP monitoring by national parliaments and in the European Parliament – reply to the annual report of the Council, doc. C/2069 (Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties)
12. Proposal for a European award for citizenship, security and defence, doc. C/2077 (Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties)
13. Afghanistan – explaining the reasons for the war to the public, C/2070 (Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties)

Hieronder volgt per commissie een samenvatting van de betreffende rapporten en aanbevelingen.

Politieke Commissie

– *European defence and the Lisbon Treaty – reply to the annual report of the Council* (rapporteur: Paul Wille, België): De heer Wille hield in zijn presentatie een pleidooi voor de verdere ontwikkeling van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) van de Europese Unie, in het bijzonder van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB). Hij erkende dat de politieke en de financiële context moeilijk was, maar de aanloopmoeilijkheden bij de implementatie van het Verdrag van Lissabon zouden de lidstaten niet mogen ontmoedigen om tot een meer coherente, meer capabele en actievere Unie te komen. De heer Wille vreesde voor een mogelijke stagnatie in het GVDB, tenzij er nu gedurfde stappen werden gezet. Met wat hij noemde een nogal «eclectische» lijst van uitzendingen is de EU inmiddels wel een speler in de internationale politiek geworden, maar één zonder duidelijke strategie. Met de implementatie van het Verdrag van Lissabon is een nieuwe fase aangebroken, maar het begin noemde de rapporteur nogal teleurstellend. De Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) moest nog gevestigd worden, de Hoge Vertegenwoordiger moest nog grip op haar positie en taken krijgen en de permanent gestructureerde samenwerking (PGS) verkeerde al in financiële problemen. Voorts zou het potentieel van andere elementen van het GVDB niet goed benut worden (Battlegroups, Europees Defensieagentschap) en leken de mogelijkheden van het Berlijn Plus-akkoord uitgeput. Zijn eigen land zou als inkomend EU-voorzitter een nieuwe dosis enthousiasme en dynamiek moeten geven aan de implementatie van het Verdrag van Lissabon, vond de heer Wille. Daarbij hoorde wat hem betrof ook een fatsoenlijke afwikkeling van het werk van de Assemblee en de instelling van een follow-up mechanisme voor interparlementair toezicht op het GVDB.

– *Iran and the Middle East* (rapporteur: Lord Anderson, Verenigd Koninkrijk): In zijn rapport adresseerde Lord Anderson de in zijn ogen twee belangrijkste situaties die de vrede en stabiliteit in het Midden-Oosten ondermijnen: het Israëlijs-Palestijnse conflict en het Iraanse atoomprogramma. Hij moest concluderen dat er op beide dossiers in het afgelopen halfjaar geen positieve ontwikkelingen waren geweest. Een oplossing voor het conflict tussen Israël en de Palestijnen blijft een voorwaarde voor vrede en stabiliteit in de regio. Hij sprak zich uit tegen een link tussen dit conflict en de Iraanse nucleaire kwestie. Voor de vestiging van een soevereine Palestijnse staat is het noodzakelijk de

blokkade van Gaza op te heffen, meende hij, en alle Israëlische nederzettingen te bevriezen. Alle geweld zou gestaakt moeten worden en de Palestijnse facties moeten zich onderling verzoenen. Alle belanghebbenden in de regio moeten betrokken worden bij het vinden van een oplossing. Lord Anderson was verheugd over de verklaring van de Raad van de Europese Unie van december 2009 dat de EU bereid was haar betrokkenheid bij het vredesproces te vergroten en dat zij het tweesporenbeleid ten aanzien van Iran bleef steunen. De rapporteur vond dat prioriteit zou moeten worden gegeven aan een regeling voor het Israëlisch-Palestijnse conflict, hoe moeilijk dit ook zou zijn na de betreurenswaardige verslechtering van de situatie na de Israëlische militaire actie tegen een konvooi voor Gaza op 31 mei 2010. Deze actie had het onfrisse regime in Gaza alleen maar in de kaart gespeeld, dacht hij. Ten aanzien van de Iraanse kwestie stelde Lord Anderson dat deze binnen een redelijk tijdsbestek met vreedzame en diplomatieke middelen opgelost zou moeten worden. In de bij het rapport horende aanbeveling riep de Assemblee de Iraanse autoriteiten voor het overige op om de mensenrechten te respecteren en vrijheid van politieke meningsuiting te garanderen.

– *The EU and the Western Balkans* (rapporteur: Piero Fassino, Italië): De heer Fassino besprak de stand van zaken met betrekking tot een mogelijk EU-lidmaatschap van vier landen op de Westelijke Balkan, respectievelijk Kroatië, Servië, Macedonië en Bosnië-Herzegovina. Kroatië is onmiskenbaar het verst op weg naar lidmaatschap, oordeelde de Italiaan. De oplossing van het zeegrensdiscussie met Slovenië en de aanzienlijke verbetering van de relatie met Servië lijken de laatste obstakels uit de weg te hebben geruimd voor de afronding van de toetredingsonderhandelingen. Na de laatste ontmoeting tussen de presidenten van Kroatië en Servië lijkt het zelfs mogelijk dat de genocidezaak, die aanhangig is bij het Internationaal Hof van Justitie, wordt ingetrokken. Ook Servië heeft laten zien dat het een Europese toekomst voor zichzelf ziet, meest expliciet door de gebeurtenissen in Srebrenica te veroordelen. Er resteren echter nog geschilpunten, zoals het Servisch standpunt ten aanzien van de onafhankelijkheid van Kosovo en de voortvluchtigheid van Mladic and Hadzic. Hiervoor moet een oplossing gevonden worden, voordat Servië kandidaatstatus kan krijgen. In Kosovo is sprake van een stabiele situatie, meldde de heer Fassino, alhoewel de autoriteiten daar geen controle hebben over hun gehele grondgebied en etnische verdeeldheid een probleem blijft. Betere integratie van de verschillende etnische gemeenschappen blijft dan ook prioriteit voor dat land. Voor Macedonië is het prangend om snel een oplossing te vinden voor het dispuut met Griekenland over de naamgeving, nu de Europese Commissie heeft aanbevolen om de toetredingsonderhandelingen te openen. Het meest kritiek is de situatie in Bosnië-Herzegovina waar een politieke patstelling over constitutionele hervormingen de Dayton-akkoorden in gevaar brengt. Concluderend stelde de rapporteur dat er in alle landen van de Westelijke Balkan voortgang geboekt wordt richting integratie in de Europese instituties. Deze voortgang moet aangemoedigd worden, vond hij, maar de EU-criteria moeten wel gehaald worden. De uitkomst van de recente Sarajevo-conferentie beoordeelde hij als positief. Het leek hem nodig dat de EU een duidelijke routekaart opstelde voor de integratie van de regio in de Europese structuren, inclusief voorwaarden en een verifieerbaar tijdschema.

– *Frozen conflicts and Europe's security* (rapporteur: Mike Hancock, Verenigd Koninkrijk): Drie zogenaamd «bevroren conflicten» raken direct aan de vraag of de EU in staat is om een eigen effectief buitenlands beleid te voeren, was de stelling van de Britse parlementariër: de situatie in Zuid-Ossetië en Abchazië, het conflict over Nagorno-Karabach en de

patstelling in Transdnjestrië. Deze spanningshaarden bedreigen de politieke, economische en etnische stabiliteit in hun regio en daarmee indirect ook de Europese veiligheid, in het bijzonder als broedplaatsen van georganiseerde criminaliteit en corruptie. De EU heeft daarom een direct belang bij de oplossing van deze conflicten. Na een reeks fact-finding missies had de rapporteur een serie aanbevelingen geformuleerd om de effectiviteit van de EU te vergroten en om tot blijvende regionale veiligheid en stabiliteit te komen. De EU zou door middel van haar regionaal beleid en programma's de regionale dialoog en stabilisatie moeten aanmoedigen in de hoop dat daarmee een gunstig klimaat ontstaat voor de oplossing van de conflicten, betoogde de heer Hancock. Ten tweede zou Rusland herinnerd moeten worden aan zijn verplichtingen ten aanzien van de EU Monitoring Mission in Georgië. Rusland zou verzocht moeten worden om de waarnemers hun werk te laten doen binnen de bestuurlijke grenzen van Abchazië en Zuid-Ossetië. Ook zou de EU moeten proberen de dialoog tussen Rusland en Georgië te bevorderen om de wederzijdse spanning en het wantrouwen weg te nemen. De voorzitters van de Minsk Groep (Frankrijk, Rusland, de Verenigde Staten) verdienen de steun van de EU in hun pogingen om de gesprekken tussen Armenië en Azerbeidzjan voort te zetten over een oplossing voor het conflict in Nagorno-Karabach op basis van de Madrid Principes. Tot slot beval de heer Hancock aan om de «5-plus-2»-onderhandelingen (Moldavië, de OVSE, Rusland, Transdnjestrië, Oekraïne en de Verenigde Staten met de EU) nieuw leven in te blazen om zo snel mogelijk de definitieve status van Transdnjestrië te kunnen bepalen in overleg met alle betrokkenen.

Defensiecommissie

– *European cooperation on military helicopters* (rapporteur: Claire Curtis-Thomas, Verenigd Koninkrijk): De Europese helikoptervloot is zeer heterogeen samengesteld en dit leidt tot allerlei praktische problemen, aldus deze rapporteur in haar presentatie. Sinds de Koreaanse oorlog is de allround waarde van helikopters in elk type operatie onomstreden. Met name in moeilijk toegankelijke gebieden (bijvoorbeeld in Afrika of Afghanistan) bieden helikopters uitkomst voor doeleinden als observatie, transport, reddingsoperaties, medische evacuatie en aanvalsoperaties. De huidige Europese vloot is zowel kwalitatief als kwantitatief onder de maat, een probleem dat nog eens verergerd wordt doordat landen maar mondjesmaat bereid zijn hun nationale capaciteiten te «poolen». In Europa beschikt men vooral over zware en middelzware transporthelikopters, van, uiteenlopend, Amerikaanse, Europese en Russische makelij. Nieuwe helikopters worden te langzaam opgeleverd. De meeste van deze modellen zijn daarnaast in de jaren '80 en '90 ontworpen voor Europese conflicten. De nieuw opgeleverde helikopters voldoen dus niet aan de terreineisen van Afghanistan, waar Europese strijdkrachten er op dit moment behoefte aan hebben. Hetzelfde probleem speelde bij de EUFOR-missie in Tsjad. Een extra complicatie is dat verschillende landen ook verschillende standaarden en procedures hanteren voor het gebruik van de toestellen. Het probleem wordt inmiddels onderkend, zei mevrouw Curtis-Thomas, en Europese landen, met steun van de NAVO en de EU, proberen tot een gecoördineerd programma voor militaire (transport)helikopters te komen en middelen te poolen. Ook wordt getracht de bestaande Russische modellen te standaardiseren en te upgraden. Daarnaast moet aandacht worden besteed aan gezamenlijke training.

– *Permanent Structured cooperation under the Lisbon Treaty – reply to the annual report of the Council* (rapporteur: Earl of Dundee, Verenigd Koninkrijk): Artikel 42 (6) van het Verdrag van Lissabon ziet op het concept van permanent gestructureerde samenwerking (PGS). De voorwaarden

die hiervoor zijn geformuleerd in artikel 2 van het protocol dat betrekking heeft op PGS, achtte de rapporteur te vaag om werkelijk gebruikt te kunnen worden. In de praktijk zou dit volgens hem betekenen dat ofwel alle lidstaten in PGS participeren ofwel PGS op een «à la carte»-basis wordt georganiseerd, waarbij lidstaten van geval tot geval kunnen bepalen of zij willen deelnemen. Het protocol bij het Verdrag van Lissabon specificeert twee terreinen waarop PGS zou moeten worden ontwikkeld: operaties en uitrusting. Uitgaande van deze situatie stelde de rapporteur voor om een permanente werkgroep in te stellen van vertegenwoordigers van de EU-lidstaten, die een verklaring kunnen voorbereiden van de landen die aan PGS wensen mee te doen. De deelnemende staten zouden hun ministers van Defensie een comité moeten laten vormen dat periodiek vergadert naast de vergaderingen van de ministers van alle 27 EU-landen. De planning voor activiteiten onder de vlag van PGS zou moeten worden voorgelegd aan een militair comité, dat eveneens is samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemende landen. De permanent gestructureerde samenwerking op operationeel gebied zou onder het voorzitterschap moeten vallen van de directeur-generaal van de EU militaire staf. De samenwerking op het gebied van defensiemateriaal zou onder voorzitterschap moeten komen van de directeur van het Europees Defensieagentschap. Maximale flexibiliteit zou in de PGS kunnen worden ingebouwd door te bevorderen dat landen van geval tot geval meedoen. Daarnaast zou de samenwerking er vooral op gericht moeten zijn om de tekorten, zoals die in het EU Capability Development Mechanism geconstateerd zijn, weg te nemen, besloot de rapporteur.

– *Medical cooperation among European armed forces* (rapporteur: Tuija Nurmi, Finland): Het rapport over de samenwerking van de Europese strijdkrachten op medisch gebied concentreerde zich op de samenwerking in noodsituaties als humanitaire crises en in externe operaties van de EU. De Finse parlementariër stelde dat in het afgelopen decennium de samenwerking tussen de civiele sector en de militaire sector inzake medische hulp bij crisismanagement verbeterd is. Grote rampen als de tsunami in 2004 of de Haïtiaanse aardbeving in 2010 noodzaakten tot een geïntegreerde civiel-militaire hulpverlening. Deze rampen hebben ook de meerwaarde duidelijk gemaakt van een zogenaamde «rapid reaction force», die onmiddellijk na een catastrofe kan worden ingezet. Mevrouw Nurmi verwees hier naar het voorstel voor een «EU Fast»-initiatief, dat enkele lidstaten al gedaan hebben. Naar haar mening zou een dergelijk team goed binnen het GVDB zijn in te passen en een gecoördineerde benadering ten goede komen. Medische teams zouden vormgegeven kunnen worden naar het idee van de Battlegroups, dacht zij. Ook in externe operaties moet civiele en militaire expertise samengebracht worden. De EU zou een overzicht moeten maken van de medische expertise die EU-lidstaten bereid zijn in te zetten in het kader van het GVDB. In de planning voor noodsituaties moeten opties voor strategische luchtbruggen eigenlijk standaard worden meegenomen, vond mevrouw Nurmi, evenals gezamenlijke trainings- en evaluatiesessies tot de routine van medische coördinatie moeten gaan horen. Zij pleitte voor een permanente structuur om dialoog, ideeënuitswisseling en strategieontwikkeling te faciliteren op het gebied van medische samenwerking tussen Europese strijdkrachten. In een dergelijke structuur, waarin verdere mogelijkheden voor samenwerking kunnen worden verkend, moeten de strijdkrachten van de EU-lidstaten zijn vertegenwoordigd, evenals civiele instellingen en NGO's.

Technologie en Ruimtevaart Commissie

– *The transatlantic defence equipment market* (rapporteur: Axel Fischer, Duitsland): De heer Fischer schetste een beeld van de soms gecomplici-

ceerde verhoudingen in de trans-Atlantische markt voor defensiemateriaal. Daar waar de trans-Atlantische band centraal staat in de defensie-keuzes van veel Europese staten en Europa nog steeds de belangrijkste economische en financiële partner is van de Verenigde Staten, is de trans-Atlantische defensiemarkt stevig vervlochten. Niettemin heeft de EU bepaalde eigen economische en industriële belangen te beschermen, inclusief op het terrein van veiligheids- en defensietechnologie. De Verenigde Staten is al sinds de jaren '50 de belangrijkste leverancier van defensiemateriaal in Europa, maar de heer Fischer noemde het een feit dat in een meerderheid van de Europese behoeften zou kunnen worden voorzien door Europese industrieën. Hij erkende dat de kosten hiervan soms hoger zouden uitvallen, maar daar stond operationele autonomie tegenover. Niet alleen zou het eigen Europese industrieel potentieel hiermee worden ontwikkeld, het zou ook prestige en invloed in de internationale defensiemarkt opleveren als Europa zelf meer zou produceren. De huidige trans-Atlantische relatie is, als het om defensiemateriaal gaat, evenzeer gebaseerd op competitie als op samenwerking, meende hij. Er zijn ook Europese defensie-industrieën die investeren en uitbreiden in de Verenigde Staten. Er vindt weliswaar samenwerking plaats op het terrein van technologisch onderzoek en ontwikkeling, maar de overdracht van technologie (vooral van de Verenigde Staten naar Europa) blijft een gevoelige kwestie. Dergelijke kennisoverdracht in de defensie-industrie valt onder stringente regelgeving en dit zorgt geregeld voor wrijvingen in de Euro-Atlantische relatie. Ondanks deze beperkingen en protectionistische impulsen is de trans-Atlantische markt voor defensiemateriaal zeer dynamisch en biedt goede mogelijkheden voor bedrijven om winst te maken, aldus de rapporteur.

– *Military aspects of space: early warning and ELINT satellites – reply to the annual report of the Council* (rapporteur: Yves Pozzo di Borgo, Frankrijk): De heer Pozzo di Borgo brak een lans voor meer Europese samenwerking in de ruimtevaartindustrie. Het is van belang dat het Europese publiek begrijpt hoe de ruimte bijdraagt aan menselijk welzijn en vooruitgang, vond hij. De ruimtevaartindustrie in het algemeen loopt vaak voorop in technologische ontwikkeling en dit geldt in het bijzonder voor de militaire ruimtevaartindustrie. Samenwerking bij de ontwikkeling van «early warning systems» leek hem met name opportuun. Het door het Franse ministerie van Defensie gesponsorde SPIRALE-programma loopt in het najaar van 2010 ten einde het zou goed zijn als de Franse expertise kon worden gewaarborgd in een nieuw programma op basis van Europese samenwerking. Wat is het nut van een «early warning system» als Europa niet over eigen middelen beschikt om te reageren op een dreiging van ballistische raketten, zo vroeg de heer Pozzo di Borgo retorisch. Een dergelijke technologie stelt Europa in staat om onafhankelijk van andere landen te opereren. Mocht de EU ooit besluiten een raketafweersysteem aan te schaffen, dan beschikt zij al over het eerste onderdeel daarvan. Sowieso is het verstandig om de militaire noodzaak van zo'n systeem op Europees niveau te bespreken, meende hij. Tot slot blikte de rapporteur vooruit op de lancering dit jaar van de Europese ELISA-satelliet, waarmee radarstraling kan worden waargenomen (elektromagnetische intelligentie), en op de start van het CERES-programma, dat vanaf 2016 operationeel moet zijn.

– *European security and space debris* (rapporteur: Edward O'Hara, Verenigd Koninkrijk): De door mensen achtergelaten rommel in de ruimte vormt een rechtstreekse bedreiging voor de veiligheid van ruimtestations en belemmert ook de toegang tot de ruimte. Volgens de heer O'Hara bevinden zich in de directe baan rond de aarde 15 000 objecten groter dan 10 centimeter, 300 000 objecten tussen 1 en 10 centimeter en maar liefst 135 miljoen objecten die kleiner zijn dan 1 centimeter. Dat er aan dit

fenomeen een veiligheidsaspect kleeft, was volgens hem duidelijk geworden door de test die het Chinese leger in 2007 heeft uitgevoerd met een anti-satelliet-wapen en door de botsing van twee communicatiesatellieten boven Siberië in 2009. Volgens de NASA en haar Franse tegenhanger, het CNES, is er recent sprake van een plotselinge toename in de hoeveelheid ruimteafval. Een geloofwaardige aanpak van dit probleem zou volgens de heer O'Hara moeten bestaan uit het voorkomen van een verdere toename van de hoeveelheid afval in combinatie met internationale samenwerking gericht op het invoeren van wet- en regelgeving. De elf ruimteagentschappen in de wereld, die verantwoordelijk zijn voor de productie van dit ruimteafval, werken al samen in het «Inter-Agency Debris Committee» (IADC), een soort internationaal bestuurlijk forum dat streeft naar wereldwijde coördinatie van activiteiten met betrekking tot ruimteafval. Op voorstel van de rapporteur besloot de Assemblee om de EU en de lidstaten aan te bevelen om de richtlijnen van het European Space Agency (ESA) en het IADC volledig te respecteren. De Assemblee riep op om speciale aandacht te besteden aan de monitoring van het ruimte-afval en om voortzetting van het «Space Situational Awareness»-project van het ESA te garanderen. Het Satelliet Centrum van de EU zou ruime verantwoordelijkheden op dit gebied moeten krijgen, inclusief een bijbehorend budget.

Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties

– *CSDP monitoring by national parliaments and in the European Parliament – reply to the annual report of the Council* (rapporteurs: Marietta Karamanli, Frankrijk, Hendrik Daems, België): Het rapport over de wijze waarop nationale parlementen en het Europees Parlement toezicht uitoefenen op het GVDB, trok de meeste aandacht tijdens de 58ste plenaire zitting. De reden hiervoor was de recente aankondiging van de tien WEU-staten dat de organisatie, en daarmee de Assemblee, zou worden opgeheven. In de Assemblee leefde breed de opvatting dat de nationale parlementen hierdoor het enige interparlementaire forum zou worden ontnomen met de bevoegdheid om toezicht uit te oefenen op het GVDB. Zo zou een vacuüm ontstaan, dat moet worden opgevuld, aldus de rapporteurs. Zij wezen erop dat het GVDB weliswaar gelijktijdig in een nationale en in een Europese context wordt ontwikkeld, maar dat de uiteindelijke beslissingen door de lidstaten zelf worden genomen, op intergouvernementeel niveau waar het gezamenlijke of gecoördineerde programma's betreft. Het zou dan ook niet juist zijn om het parlementair toezicht op dit beleid een competentie van het Europees Parlement te maken. Protocol 1 bij het Verdrag van Lissabon voorziet in een grotere rol van de nationale parlementen bij het opstellen van gezamenlijke procedures voor de besluitvorming inzake het GVDB, maar deze rol is slechts zeer algemeen geformuleerd. Hoe hieraan praktisch uitvoering zal worden gegeven, blijft nog een open vraag, aldus de rapporteurs. De parlementariërs die deelnamen aan de 58ste plenaire zitting, bleken unaniem van mening dat er een vervangende structuur voor de Assemblee zou moeten komen om te garanderen dat de nationale parlementen effectief en permanent betrokken zouden blijven bij het GVDB. De rapporteurs gaven een overzicht van de stand van zaken in de discussie hierover en van de voorstellen die inmiddels door verschillende parlementen waren gedaan. Men besloot om in de 59ste plenaire zitting in december opnieuw de vinger aan de pols te houden.

– *Proposal for a European award for citizenship, security and defence* (rapporteur: Christine McCafferty, Verenigd Koninkrijk): De Britse parlementariër meldde dat de Assemblee een verzoek had ontvangen van de Franse organisatie «Civisme, Défence, Armée, Nation» (CiDAN) om steun te verlenen aan haar initiatief tot de instelling van een Europese prijs voor

burgerschap, veiligheid en defensie. Het doel van toekenning van deze prijs zou zijn om erkentelijkheid te betuigen voor praktische initiatieven die bijdragen aan de bewustwording van Europese veiligheid en defensie. CiDAN is ook de drijvende kracht achter de Franse prijs voor burgerschap en defensie, die ieder jaar beurtelings door de Franse president, de voorzitter van de Nationale Assemblée of de voorzitter van de Senaat wordt uitgereikt. De organisatie beschikt daarom over veel ervaring en expertise op dit terrein. Volgens de rapporteur heeft CiDAN de steun van de Assemblée gevraagd, omdat zij beschouwd kan worden als de essentiële democratische link tussen de nationale parlementen, de publieke opinie en de Europese veiligheids- en defensieactiviteiten. Na de presentatie van mevrouw McCafferty concludeerde de Assemblée dat het initiatief van CiDAN zeer welkom was en zij besloot hier haar volle steun aan te geven. In haar aanbeveling adviseerde de Assemblée de president van de Europese Raad om een Europese prijs voor burgerschap, veiligheid en defensie in te stellen voor bijzondere verrichtingen ter bevordering van het bewustzijn van Europese veiligheid en defensie.

– *Afghanistan – explaining the reasons for the war to the public* (rapporteurs: John Greenway, Verenigd Koninkrijk, Marco Zacchera, Italië): De commissie houdt al enkele jaren de veranderende publieke opinie ten aanzien van belangrijke internationale militaire operaties nauw in de gaten. Publieke steun voor politieke beslissingen over dergelijke operaties is belangrijker geworden dan ooit, hielden de rapporteurs hun collega-parlementariërs voor. De militaire interventie in Afghanistan heeft de steun verloren die er in de beginjaren was, toen bijna iedereen de redenen voor de strijd tegen het terrorisme begreep. Een stijgend aantal slachtoffer (militair en civiel), groeiende kosten, beelden van een land dat nog steeds in duigen lijkt te liggen en waar wederopbouwprogramma's worden gehinderd door lokale corruptie, dragen allemaal bij tot de algemene indruk van een uitzichtloze situatie. De rapporteurs constateerden een duidelijke verschuiving in de publieke opinie: mensen zijn pessimistisch en sceptisch over de inzet van nationale troepen in Afghanistan. Om aan te tonen hoe de oorlog in sommige landen tot politieke verdeeldheid kon leiden, werd verwezen naar de val van het Nederlandse kabinet over de missie in Uruzgan. Parlementariërs worden in toenemende mate geconfronteerd met moeilijke discussies en met verzoeken van de NAVO om troepenversterking. De Verenigde Staten heeft haar bondgenoten gevraagd om nog eenmaal troepen bij te dragen om te komen tot de militaire superioriteit die nodig zou zijn voor het slagen van de civiele wederopbouw en de geleidelijke terugtrekking van alle troepen. Gelet op het brede scepticisme en de zorgen over de economische crisis, is het voor veel landen zeer moeilijk om aan dit verzoek te voldoen, aldus de heer Greenway en de heer Zacchera. Op basis van opinieonderzoek deden zij enkele aanbevelingen voor meer effectieve communicatiestrategieën. Maar bovenal stelden zij dat van parlementariërs niet gevraagd kan worden dat zij alleen de verantwoordelijkheid nemen voor een beslissing die, in de ogen van veel burgers, vaak op onduidelijke redenen stoelt.

Toespraken in de plenaire vergadering

Alle toespraken die tijdens de plenaire vergadering zijn gehouden, zijn integraal terug te vinden in het woordelijke verslag van de zitting¹. Hieronder volgt een samenvatting van de meest relevante bijdragen en van een ingelast debat over de toekomst van de Assemblée.

President Robert Walter stond uitgebreid stil bij aangekondigde opheffing van de WEU, die voorzien is in juni 2011. Tot die tijd, benadrukte hij, gaat het werk van de Europese Assemblée voor Veiligheid en Defensie gewoon

¹ Dit verslag is te vinden op de website:
http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/cr/cr.php?annee=2010.

door. Hij wees erop dat de regeringen van de tien verdragsstaten het belang van een interparlementaire dialoog over het GVDB hadden onderkend en hadden gesuggereerd om protocol 1 van het Verdrag van Lissabon hier als basis voor te nemen. De heer Walter achtte het van essentieel belang dat de rol van de nationale parlementen in het toezicht op het GVDB niet zou worden uitgehold met de afschaffing van de Assemblée. Daarom riep hij zijn collega-parlementariërs op om in hun eigen parlementen aan te dringen op een ambitieuze implementatie van het Verdrag van Lissabon. Volgens hem was er maar één geloofwaardig model voor interparlementair toezicht, namelijk een lichte, maar wel permanente en efficiënte structuur. Het is niet minder dan een kwestie van respect voor de legitieme bevoegdheden van nationale parlementen en hun democratisch mandaat, zo stelde hij.

Hij zag positieve tekenen, die erop wezen dat dit doel haalbaar was. De raad van ministers van Buitenlandse Zaken van de EU had in haar vergadering van 26 april herhaald dat een goede interparlementaire dialoog over het GVDB van groot belang was en dat daar ook toetredingskandidaten en andere geïnteresseerde landen bij betrokken moesten worden. De Franse Senaat had inmiddels in een resolutie opgeroepen tot de instelling van een nieuwe structuur, waarin parlementaire defensiewoordvoerders uit de 27 EU-lidstaten samen zouden komen. Tijdens de plenaire zitting van de COSAC op 30 mei en 1 juni in Madrid was naar aanleiding hiervan gedebatteerd over een «defensieversie» van de COSAC, overigens zonder dat hierover overeenstemming kon worden bereikt. De EU-voorzittersconferentie van 14 en 15 mei in Stockholm had ook de belangrijke positie van nationale parlementen in de controle van het GVDB onderstreept en had het aankomend Belgisch voorzitterschap opgedragen om in april 2011, tijdens de volgende voorzittersconferentie, een voorstel voor te leggen voor de opvolging van de Assemblée. De leiding van de Assemblée had zelf intussen ook niet stilgezeten. Besloten was om in december 2010 de laatste reguliere zitting te houden, waarna tijdens een buitengewone zitting in mei 2011 het werk van de Assemblée zou kunnen worden overgedragen aan een opvolger. Ook stelde de heer Walter voor om een stuurgroep in te stellen onder gezamenlijk voorzitterschap van de Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlands en Veiligheidsbeleid, mevrouw Ashton, en het Belgisch voorzitterschap (in de persoon van de voorzitters van de Belgische Kamer en Senaat) dat een voorstel zou kunnen maken voor de toekomstige vorm van het toezicht op het GVDB. Het was van belang dat daarbij ook een goede juridische en financiële basis werd gecreëerd. Voorts zou de leiding van de Assemblée nu al een document voorbereiden, waarin zij beschrijft hoe een opvolger er volgens haar uit zou moeten zien. Dit voorstel zou de Assemblée in juli aan het Belgische voorzitterschap presenteren. Aan het einde van 2010 moeten alle betrokken partijen een duidelijke visie hebben op de toekomstige organisatie van het interparlementair toezicht op het GVDB, aldus de president. De voorzittersconferentie kan zo'n nieuwe structuur dan formeel goedkeuren in april 2011, waarna de formele overdracht van verantwoordelijkheden tijdens de buitengewone sessie in mei 2011 kan plaatsvinden. Mevrouw Ashton had de heer Walter persoonlijk verzekerd dat zij blij was met de reflectie in de Assemblée over toekomstige vormen van interparlementaire samenwerking op het terrein van GVDB.

De heer Robert sprak voorts zijn zorgen uit over een mogelijke stagnatie van het GVDB en hij wees daarbij op het rapport van de heer Wille (zie hierboven). Hij stond stil bij het conflict tussen de Hoge Vertegenwoordiger en het Europees Parlement over de Europese Dienst voor Extern Optreden. Het feit dat de Hoge Vertegenwoordiger straks een eigen dienst heeft met zes- tot achtduizend ambtenaren, betekent nog niet dat Europa een gemeenschappelijk buitenlands beleid heeft, zei hij. De gezamenlijke EU-verklaring over het vredesproces in het Midden-Oosten van december 2009 was weliswaar een succes geweest, maar de Europese verdeeldheid

in de VN Mensenrechtenraad over het Goldstone-rapport had laten zien dat integratie van het buitenlands beleid in Europa een moeizaam proces is. Als de lidstaten serieus werk willen maken van de ambities in het Verdrag van Lissabon, zullen zij hun gedrag moeten aanpassen. Er waren stappen in de goede richting gezet met een stabiel voorzitterschap van de Europese Raad en met maandelijkse overleggen, vond de president, maar het was aan het Belgisch voorzitterschap om dynamiek aan te brengen in de uitvoering van het Verdrag van Lissabon.

Mevrouw Claude-France Arnould, plaatsvervangend directeur-generaal Crisismanagement en Planning van de Raad van de Europese Unie, sprak namens de Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, mevrouw Ashton. Zij zei dat het bouwen van nieuwe institutionele structuren, zoals nu gebeurt met de implementatie van het Verdrag van Lissabon, veel nieuwe mogelijkheden creëert, maar zij erkende dat men daarbij ook op moeilijkheden kan stuiten. Hoewel de Europese Unie nu volledig gericht is op het creëren van nieuwe structuren, moet er immers ook nog gereageerd worden op actuele crises. De oprichting van het directoraat voor Crisismanagement en Planning was bedoeld om de EU in staat te stellen tot een alomvattende benadering van crises en in het bijzonder om de civiele en militaire aspecten van crisismanagement samen te brengen. Uiteindelijk zou dit leiden tot een veel effectiever Europees crisismanagement, beloofde zij. Zij stond stil bij een aantal actuele crises en bij lopende operaties. Inzake de bestrijding van de Somalische piraterij beschreef zij de goede resultaten die geboekt werden met Operatie Atalanta. Niettemin was een regionale benadering van dit probleem noodzakelijk, waarbij ook landen als China, India, Rusland en andere belanghebbenden betrokken werden. Ook in Afghanistan probeert de Hoge Vertegenwoordiger tot een bundeling van Europese krachten te komen, zei mevrouw Arnould. In totaal besteden EU-landen € 1 mld in Afghanistan. Het is noodzakelijk om synergie in die bestedingen aan te brengen. Zij ging in op de kritiek die de EU had gekregen op de manier waarop zij op de aardbeving in Haïti had gereageerd. De Unie zou leren van deze ervaring en het de volgende keer beter doen, beloofde zij. Maar zij wees erop dat het de EU wel gelukt was om in haar respons elementen van humanitair beleid, ontwikkelingshulp en veiligheidsbeleid te combineren op een manier die recht deed aan bestaande (gezags)structuren in Haïti.

Zij besloot haar betoog met de verzekering dat zij zeer geïnteresseerd was in de dialoog met nationale parlementariërs. Het zijn immers de nationale parlementen die besluiten over de budgetten en de uitzending van troepen, zei zij. Een succesvolle interparlementaire dialoog zou volgens haar kunnen bijdragen aan meer steun in de publieke opinie voor externe acties van de EU. Ook zou de EU als gevolg van zo'n dialoog beter kunnen reageren op de verwachtingen van parlementariërs en burgers.

In de vragenronde die volgde op deze toespraak, vroeg een lid van de Luxemburgse delegatie of het klopte dat de Hoge Vertegenwoordiger recent een brief aan het Europees Parlement had gestuurd, waarin zou staan dat de bevoegdheid om toezicht te houden op het GVDB over zou gaan naar het Europees Parlement. Mevrouw Arnould antwoordde hierop dat het niet ging om een brief, maar dat de Hoge Vertegenwoordiger hierover een verklaring had afgelegd.

Tijdens de zitting werd besloten om op woensdag 16 juni een spoeddebat in te lassen over de opheffing van de Europese Assemblée voor Veiligheid en Defensie, mede omdat er bij veel leden zorgen waren ontstaan over het lot van de achtendertigkoppige staf. Een belangrijk probleem, zo hadden de parlementariërs geconstateerd, was dat de aankondiging van de tien verdragsstaten inzake de opheffing van de WEU niet vergezeld was gegaan van een tijdschema. Volgens de Britse parlementariër Greenway

werd daardoor niet alleen de planning van arbeidsrechtelijke zaken belemmerd, maar was het voor de Assemblee ook lastig om de overdracht van haar werkzaamheden aan een nieuwe organisatie goed voor te bereiden. Besloten werd dan ook om het werk van alle commissies inzake de voorbereiding en bespreking van nieuwe rapporten, als vanouds voort te zetten, tot 30 juni 2011 of zoveel eerder als het Verdrag door alle lidstaten formeel zou zijn opgezegd. De heer Greenway presenteerde namens de commissie van quaestoren een voorstel voor een tijdsplanning, waarbinnen een aantal voor het personeel belangrijke zaken (opzegtermijnen, bemiddeling naar ander werk, pensioenen en dergelijke) goed geregeld zouden kunnen worden. De afwikkeling hiervan zou volgens hem zeker tot in 2011 doorlopen, wat het noodzakelijk zou maken een budget voor dat jaar op te stellen van naar verwachting € 1,5 mln tot € 2 mln euro. Hierover bestond een meningsverschil met de WEU-raad, die volgens de heer Greenway van mening was dat er geen begroting voor 2011 nodig was. De leiding van de Assemblee besloot niettemin om in de komende periode een begrotingsvoorstel te maken en dat zo snel mogelijk aan de nationale delegaties rond te sturen. Aan de delegaties werd verzocht hierover contact met hun eigen regering op te nemen. De tijdsplanning voorzag voorts in een ordentelijke overdracht van het werk van de Assemblee aan een opvolger, welke vorm die dan ook zou krijgen. Het omvangrijke archief van de Assemblee zou gereed moeten worden gemaakt voor overdracht en elke commissie zou een «legacy report» voorbereiden met daarin een overzicht van de stand van zaken in Europa op haar terrein en een reeks aanbevelingen. Het schema voorzag tot slot in een buitengewone plenaire zitting in mei 2011 in de hoop dat alle bevoegdheden van de Assemblee dan formeel aan een opvolger zouden kunnen worden overgedragen. Het voorstel van de heer Greenway kreeg brede steun onder de aanwezige parlementariërs.

De voorzitter van de delegatie,
Blom

De griffier van de delegatie,
Westerhoff